Věda a perspektivy № 12(55) 2025
ISSN 2695-1584 (Print)
ISSN 2695-1592 (Online)

https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-12(55)-36-48

Андрій Тимошенко

доктор економічних наук, проректор з фінансово-економічних питань Європейського університету, м. Київ, Україна,
https//orcid.org/0009-0009-8950-8241

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЦИКЛУ

Анотація. Визначено, що фіскальна політика в системі державного регулювання економічного циклу є одним із базових інструментів макроекономічного впливу, який забезпечує коригування динаміки національної економіки через механізми формування та перерозподілу бюджетних ресурсів. Показано, що варіювання обсягів доходів і видатків бюджету дає змогу державі впливати на сукупний попит, рівень ділової активності та соціально-економічну стабільність у різних фазах економічного циклу. Особлива увага приділяється взаємозв'язку фіскальних інструментів із фазами циклічного розвитку економіки, що визначає вибір між стимулюючими та стримувальними заходами. Такий підхід дозволяє розглядати фіскальну політику як динамічну систему, здатну адаптуватися до змін економічної кон'юнктури.

Доведено, що у фазі спаду пріоритетного значення набувають стимулюючі фіскальні заходи, спрямовані на скорочення розриву між фактичним і потенційним обсягом виробництва, підтримання зайнятості та стабілізацію доходів населення, тоді як у фазі економічного піднесення доцільним є застосування стримувальних інструментів з метою обмеження інфляційного тиску та запобігання перегріву економіки. Відмічено, що поряд із дискреційними рішеннями важливу роль у згладжуванні циклічних коливань відіграють автоматичні фіскальні стабілізатори, інтегровані у податково-бюджетну систему. Обґрунтовано, що податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість і система соціальних трансфертів забезпечують асиметричну реакцію фіскального навантаження на зміни економічної кон'юнктури, сприяючи саморегуляції економіки без необхідності оперативного втручання держави.

Встановлено, що ефективність фіскальної політики значною мірою залежить від узгодженості автоматичних і дискреційних інструментів, інституційних умов їх застосування та здатності держави адаптувати фіскальні рішення до фаз економічного циклу.

Підкреслено, що в умовах структурних трансформацій і підвищеної макроекономічної невизначеності фіскальна політика набуває системного значення як чинник підтримання економічної стійкості та збалансованого розвитку.

Ключові слова: фіскальна політика, економічний цикл, державне регулювання, автоматичні фіскальні стабілізатори, бюджетно-податкова система.

Andriy Tymoshenko

Doctor of economic sciences, vice-rector for financial and economic issues European University, Kyiv, Ukraine,
https//orcid.org/0009-0009-8950-8241

FISCAL POLICY IN THE SYSTEM OF STATE REGULATION OF THE ECONOMIC CYCLE

Abstract. It has been determined that fiscal policy in the system of state regulation of the economic cycle is one of the basic instruments of macroeconomic influence, which ensures the adjustment of the dynamics of the national economy through the mechanisms of formation and redistribution of budgetary resources. It has been shown that variation in budget revenues and expenditures allows the state to influence aggregate demand, the level of business activity, and socio-economic stability in different phases of the economic cycle. Particular attention is paid to the relationship between fiscal instruments and the phases of cyclical development of the economy, which determines the choice between expansionary and contractionary measures. This approach allows fiscal policy to be viewed as a dynamic system capable of adapting to changes in the economic environment.

It has been proven that during a downturn phase, the priority is given to expansionary fiscal measures aimed at reducing the gap between actual and potential output, maintaining employment, and stabilizing household incomes, while in the economic upturn phase, it is advisable to use contractionary instruments to limit inflationary pressures and prevent the economy from overheating. It is noted that, along with discretionary decisions, automatic fiscal stabilizers integrated into the tax and budget system play an important role in smoothing cyclical fluctuations. It is substantiated that personal income tax, value-added tax, and the social transfer system ensure an asymmetric response of the fiscal burden to changes in the economic environment, contributing to the self-regulation of the economy without the need for prompt intervention by the state.

It has been established that the effectiveness of fiscal policy largely depends on the coordination of automatic and discretionary instruments, the institutional conditions for their application, and the state's ability to adapt fiscal decisions to the phases of the economic cycle. It is emphasized that in conditions of structural transformations and increased macroeconomic uncertainty, fiscal policy acquires systemic importance as a factor in maintaining economic stability and balanced development.

Keywords: fiscal policy, economic cycle, state regulation, automatic fiscal stabilizers, budget and tax system.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні радикально змінила параметри бюджетно-податкового регулювання та зробила фіскальну політику центральним інструментом одночасно стабілізації економіки й забезпечення пріоритетних державних функцій. За даними Міністерства фінансів України, за січень–грудень 2024 року касові видатки загального фонду державного бюджету становили 3,5 трлн грн [1]. У 2025 році масштаби та структура видатків залишаються надвисокими: за січень–жовтень 2025 року касові видатки загального фонду становили 3,16 трлн грн, з яких на безпеку й оборону припало 2,0 трлн грн (63,3%) [2]. Одночасно фіскальна система працює в режимі прискорених коригувань бюджетних рішень: у жовтні 2025 року парламент ухвалив зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік», що передбачили збільшення видатків на 324,7 млрд грн для фінансового забезпечення сектору безпеки й оборони (з деталізацією за напрямами видатків) [3]. За цих умов наукова проблема полягає у визначенні меж та інструментальної конфігурації фіскальної політики, здатної одночасно згладжувати циклічні коливання та утримувати керованість публічних фінансів за високої невизначеності, структурних шоків і обмеженого фіскального простору. Це актуалізує потребу переосмислення ролі автоматичних стабілізаторів і дискреційних заходів, а також критеріїв їх узгодженості з фазами економічного циклу та бюджетними обмеженнями воєнного періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фіскальної політики, державного регулювання економічного розвитку та макроекономічної стабілізації в умовах трансформаційних процесів висвітлено у працях Д. Кривоноса [4], Р. П. Підлипної, П. П. Гаврилка, К. П. Індус та Л. П. Рибакової [6], Т. Бондарук [9], Н. С. Прокопенка, О. Є. Ґудзя ін. [12;13;17], М. Бортнікової та Ю. Чиркової [14], Ю. О. Тимошенко [15;19], а також О. Гука, Л. Федевич, М. Ливдар, Л. Бушовської та А. Близнюк [16]. У зазначених дослідженнях проаналізовано роль податково-бюджетних інструментів у системі державного регулювання, розкрито вплив фіскальної політики на соціально-економічний

розвиток, конкурентоспроможність та структурні зрушення в економіці, а також окреслено проблеми гармонізації податкового законодавства та адаптації фіскальних механізмів до євроінтеграційних процесів. Окремий напрям наукових досліджень присвячено впливу цифровізації та технологічних інновацій на трансформацію фінансових і соціально-економічних відносин, розвиток електронних сервісів, корпоративного управління та інноваційного потенціалу економіки, що відображено у працях С. Лисенка, Н. Бобро, К. Корсунової, О. Васильчишин та Ю. Татарченка [5;7;18], С. І. Кубіва, Г. С. Лопушняка, Є. І. Ленгера та А. Кожиної [8], А. Крапа, С. Батаєва, В. Козуба та Н. Глевацької [11].

Мета статті: дослідити фіскальну політику як інструмент державного регулювання економічного циклу, розкрити особливості застосування її стимулюючих, стримувальних, дискреційних і автоматичних механізмів та визначити їх роль у згладжуванні циклічних коливань економіки України в сучасних умовах

Виклад основного матеріалу. Фіскальна політика забезпечує реалізацію державного економічного регулювання шляхом цілеспрямованого варіювання параметрів дохідної та видаткової частин бюджету, поєднуючи інструменти податкового та бюджетного впливу в межах так званої бюджетно-податкової вилки. Її функціональне призначення полягає у згладжуванні циклічних коливань економіки, підтриманні макроекономічної стабільності та формуванні прийнятного рівня цінової динаміки. У цьому контексті фіскальна політика виступає системоутворюючим елементом державного регулювання економічного циклу, що забезпечує узгодження фіскальних рішень із фазами економічної кон'юнктури [4;10].

У практиці державного управління, фіскальна політика використовується передусім як інструмент впливу на сукупний попит, оскільки саме він визначає інтенсивність ділової активності у короткостроковому періоді. Об'єктом регуляторного впливу в цьому разі є агрегований обсяг витрат в економіці, який формується за рахунок споживчих, інвестиційних і державних видатків. Водночас у певних випадках фіскальні інструменти можуть застосовуватися й для опосередкованого впливу на сукупну пропозицію, зокрема через стимулювання підприємницької активності, інноваційних процесів та інституційного розвитку [5, с.47]. Об'єктом такого впливу є загальний рівень економічної активності, що відображає реакцію суб'єктів господарювання на фіскальні стимули та обмеження.

До ключових інструментів фіскальної політики належать видатки державного бюджету, у тому числі державні закупівлі та контракти, а також

податкові важелі. Вибір і комбінація цих інструментів зумовлюються фазами економічного циклу, оскільки кожна стадія розвитку економіки потребує специфічних регуляторних рішень [15;17]. У цьому зв'язку фіскальна політика поділяється на стимулюючу та стримувальну. Стимулююча фіскальна політика застосовується на етапах економічного спаду й спрямована на скорочення розриву між фактичним та потенційним обсягом випуску, а також на стабілізацію ринку праці. Її реалізація передбачає розширення державних закупівель, надання податкових послаблень і оптимізацію трансфертних виплат з метою активізації сукупного попиту.

Стримуюча фіскальна політика, навпаки, використовується в умовах економічного перегріву, що супроводжується надмірним зростанням споживчого попиту та інфляційним тиском [6;18]. За таких обставин головною метою фіскального регулювання є обмеження темпів інфляції та запобігання макроекономічним дисбалансам. Відповідно, основними інструментами стримувальної політики виступають скорочення державних контрактів, підвищення податкового навантаження та запровадження трансфертних обмежень.

У межах системи державного регулювання економічного циклу, фіскальну політику також поділяють на дискреційну та автоматичну. Дискреційна фіскальна політика полягає у свідомій зміні обсягів державних закупівель, податків і трансфертів шляхом ухвалення спеціальних законодавчих рішень і нормативних актів, які раніше не застосовувалися. Її вплив на економіку залежить від якості управлінських рішень, своєчасності їх прийняття та інституційної спроможності держави. Водночас стабілізаційний ефект фіскальної політики може реалізовуватися й автоматично через дію вбудованих економічних констант, інтегрованих у наявну систему публічних фінансів. Такі механізми забезпечують автоматичну адаптацію економіки до змін кон'юнктури, стимулюючи ділову активність у період спаду та стримуючи її в умовах перегріву [7, с.8].

Автоматичні фіскальні стабілізатори охоплюють податок на доходи фізичних осіб, систему непрямого оподаткування, а також соціальні виплати малозабезпеченим верствам населення й функціонують як внутрішньо інкорпорований механізм антициклічного регулювання. Їх дія не потребує оперативних дискреційних рішень, оскільки корекція фіскального навантаження відбувається через зміну податкової бази та обсягів трансфертів відповідно до фаз економічного циклу. Такий підхід відповідає концепції поєднання бюджетних і податкових інструментів у системі макроекономічного регулювання [8;9;19].

У фазі економічного спаду зменшується рівень залученості бізнесу до виробничої діяльності, скорочуються обсяги реалізації та прибутковість підприємств, що автоматично призводить до зниження податкових надходжень. При цьому податкові ставки залишаються незмінними, а коригування фіскального тиску відбувається виключно за рахунок звуження податкової бази.

Водночас податки виконують функцію вилучень у моделі кругообігу доходів і витрат, обмежуючи зростання сукупних видатків і, відповідно, доходів економічних агентів. Саме через цей канал податкові механізми зменшують амплітуду циклічних коливань економіки [16, с.175].

Механізм дії автоматичних фіскальних стабілізаторів у межах економічного циклу доцільно представити у вигляді рис. 1, що відображає причинно-наслідкові зв'язки між фазами циклу, податковими вилученнями та сукупним попитом.

Рис. 1 Механізм дії автоматичних фіскальних стабілізаторів у системі регулювання економічного циклу

Як показано на рис. 1, податкові вилучення досягають мінімальних значень у період рецесії та максимізуються у фазі економічного перегріву. Це зумовлює ефект саморегуляції економіки – у фазі підйому вона зазнає фіскального «охолодження», тоді як у фазі спаду відбувається її відносне стимулювання через скорочення податкового навантаження.

Подібна асиметрія фіскального впливу є характерною рисою сучасних моделей державного регулювання економічного циклу [12, с. 24]. Запровадження податку на доходи фізичних осіб безпосередньо впливає на величину фіскального мультиплікатора, зменшуючи його значення та посилюючи стабілізаційний ефект бюджетно-податкової системи. Так, на думку Ю.О. Тимошенко, – саме прогресивні податкові механізми створюють передумови для зниження макроекономічної волатильності та підвищення адаптивності фіскальної системи до структурних зрушень [15].

Автоматичний стабілізаційний ефект реалізується також через податок на додану вартість, який чутливо реагує на зміну обсягів товарообороту через ціновий механізм [11;13]. У період рецесії скорочення споживчого попиту зумовлює зниження надходжень ПДВ, що опосередковано зменшує податковий тиск на економіку. У фазі економічного піднесення, навпаки, зростання сукупних доходів і продажів автоматично збільшує обсяг непрямих податкових надходжень, обмежуючи ризики надмірного розширення попиту та інфляційного тиску [14].

Вагомим компонентом автоматичних стабілізаторів є система соціальних трансфертів – зокрема виплати з безробіття та підтримка малозабезпечених домогосподарств. У фазі спаду загальний обсяг таких виплат зростає внаслідок підвищення рівня безробіття та зниження доходів населення, що підтримує платоспроможний попит і пом’якшує соціально-економічні наслідки рецесії. У період економічного пожвавлення обсяги соціальних трансфертів скорочуються, зменшуючи бюджетне навантаження та стримуючи надмірне споживання. За таких умов автоматичні стабілізатори доповнюють дискреційні інструменти фіскальної політики, причому в більшості країн на дискреційні заходи припадає близько двох третин загального фіскального впливу, тоді як частка вбудованих стабілізаторів становить орієнтовно одну третину.

Фіскальна політика в системі державного регулювання економічного циклу характеризується поєднанням стабілізаційних можливостей і структурних обмежень, що визначають ефективність її застосування в різних фазах макроекономічної динаміки. До ключових переваг фіскального впливу належить адаптивний ефект, який проявляється у здатності бюджетно-податкових інструментів коригувати обсяги сукупного випуску відповідно до змін економічної кон’юнктури.

Такий підхід узгоджується з концепцією податкової політики як складової державного регулювання економічного розвитку, орієнтованої на пом'якшення циклічних дисбалансів [13, с.79]. Вагомою перевагою фіскальної політики є також відносна оперативність її впливу на економічні процеси.

У разі ухвалення нормативно-правових рішень щодо застосування бюджетних або податкових інструментів економічний ефект може проявлятися без суттєвих затримок, що особливо важливо в умовах фазового спаду. Крім того, автоматична стабілізація, забезпечувана вбудованими фіскальними механізмами, дозволяє зменшити потребу в постійному адміністративному втручанні держави та підтримувати макроекономічну рівновагу в довгостроковому періоді [12, с.27].

Поряд із зазначеними перевагами фіскальна політика має низку обмежень, які істотно ускладнюють досягнення стабілізаційних цілей. Насамперед ідеться про ефект витіснення, що виникає внаслідок зростання державних видатків і одночасного скорочення податкових надходжень у періоди економічного спаду. За таких умов підвищується попит на грошові ресурси, що призводить до зростання процентних ставок і подорожчання кредитування для суб'єктів господарювання, стримуючи інвестиційну активність приватного сектору [19, с.882].

Для систематизації ключових переваг і обмежень фіскальної політики в контексті регулювання економічного циклу, доцільно сформувати табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки фіскальної політики в системі державного регулювання економічного циклу

№	Переваги	Недоліки
1	Адаптивний вплив на сукупний випуск	Ефект витіснення приватних інвестицій
2	Відносна швидкість економічного впливу	Часові лаги ухвалення та реалізації рішень
3	Автоматична стабілізація через вбудовані механізми	Ризик зростання бюджетного дефіциту
4	Саморегуляція циклічних коливань	Високий рівень прогнозної невизначеності

Як видно з таблиці 1, реалізація стимулюючих фіскальних заходів часто супроводжується формуванням бюджетного дефіциту, оскільки розширення

державних закупівель і трансфертів не завжди компенсується відповідним зростанням доходів бюджету. У посткризових і трансформаційних економіках цей фактор набуває особливої ваги, оскільки дефіцит публічних фінансів може обмежувати потенціал економічного відновлення та поглиблювати структурні дисбаланси [6].

Суттєвим обмеженням фіскальної політики є також наявність часових лагів, пов'язаних зі складністю інституційних процедур ухвалення податково-бюджетних рішень. У багатьох випадках фіскальні зміни набувають чинності лише з початку наступного бюджетного періоду, що знижує їхню актуальність в умовах швидкої зміни економічного циклу та підвищує ризик застосування несинхронізованих інструментів регулювання [12, с.31].

Додаткову складність становить невизначеність щодо оптимальних масштабів державного втручання в економіку. Помилки у визначенні необхідних обсягів бюджетних видатків або податкових змін можуть спричиняти як прискорення інфляційних процесів і криз надвиробництва, так і формування затяжної депресивної динаміки у випадку надмірно стримувальної фіскальної політики. В умовах євроінтеграційних трансформацій така невизначеність потребує особливої координації фіскальних рішень із загальною стратегією макроекономічного регулювання.

Висновки. У статті обґрунтовано, що фіскальна політика у системі державного регулювання економічного циклу виконує роль ключового інструменту макроекономічного впливу, що забезпечує коригування економічної динаміки через поєднання бюджетних і податкових механізмів. Її значення зумовлюється здатністю впливати на параметри сукупного попиту та, опосередковано, на умови формування сукупної пропозиції відповідно до фаз економічного циклу, підтримуючи макроекономічну стабільність і стримуючи розвиток циклічних дисбалансів. У короткостроковому періоді фіскальні інструменти переважно використовуються для регулювання сукупного попиту, який визначає рівень ділової активності та зайнятості. Водночас у середньо- та довгостроковій перспективі фіскальна політика впливає на структурні параметри економіки через інвестиційні стимули, інституційні умови ведення бізнесу та перерозподіл фінансових ресурсів. Такий багатоканальний характер фіскального впливу зумовлює доцільність диференціації політики на стимулюючу та стримувальну залежно від фази економічного циклу.

Особливе місце в системі державного регулювання економічної динаміки посідають автоматичні фіскальні стабілізатори, дія яких інтегрована в податково-бюджетну архітектуру та не потребує оперативних дискреційних рішень.

Механізм їх функціонування базується на ендогенній зміні податкової бази й обсягів соціальних трансфертів, що забезпечує асиметричну реакцію фіскальної системи на фази спаду та піднесення. У період рецесії скорочення податкових вилучень і зростання трансфертних виплат підтримують платоспроможний попит, тоді як у фазі економічного перегріву зростання податкових надходжень і обмеження трансфертів стримують інфляційний тиск.

Важливу стабілізаційну функцію в цьому контексті виконують податок на доходи фізичних осіб і податок на додану вартість, які впливають на величину фіскального мультиплікатора та динаміку сукупних витрат. Прогресивні елементи оподаткування посилюють адаптивність фіскальної системи до змін економічної кон'юнктури, знижуючи амплітуду циклічних коливань і підвищуючи стійкість макроекономічної рівноваги.

Наряду із стабілізаційними можливостями, фіскальна політика характеризується наявністю низки обмежень, що впливають на результати її застосування. До них належать: ефект витіснення приватних інвестицій унаслідок зростання державних видатків, часові лаги ухвалення та реалізації податково-бюджетних рішень, ризики формування бюджетного дефіциту, а також висока невизначеність щодо оптимальних масштабів і моменту державного втручання. У сукупності ці фактори підвищують вимоги до якості фіскального планування та координації фіскальної політики з іншими напрямами макроекономічного регулювання.

Загалом фіскальна політика в системі державного регулювання економічного циклу постає як складний багаторівневий механізм, ефективність якого визначається збалансованим поєднанням автоматичних і дискреційних інструментів, узгодженістю короткострокових стабілізаційних заходів із довгостроковими цілями економічного розвитку та здатністю державних інституцій адаптувати фіскальні рішення до змін економічного середовища.

Література:

1. Міністерство фінансів України. У 2024 році видатки загального фонду держбюджету становлять 3,5 трлн грн. 17 січня 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2024_rotsi_vidatki_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_stanovliat_35_trln_grn-4990 (дата звернення: 17.12.2025). Министерство Финансов Украины

2. Міністерство фінансів України. Видатки загального фонду держбюджету у жовтні становили 346,8 млрд грн. 18 листопада 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_vidatki_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_u_zhovtni_stanovili_3468_mlrd_grn-5421 (дата звернення: 17.12.2025). Министерство Финансов Украины

3. Міністерство фінансів України. Парламент схвалив збільшення видатків державного бюджету на 324,7 млрд грн для посилення обороноздатності країни. 21 жовтня 2025. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_skhvaliv_zbilshennia_vidatkiv_derzhavnogo_biud-zhetu_na_3247_mlrd_grn_dlia_posilennia_oboronozdatnosti_kraini-5382 (дата звернення: 17.12.2025).

4. Кривонос Д. Податкова політика у системі державного регулювання економічного розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-57-97.

5. Lysenko S., Bobro N., Korsunova K., Vasylchyshyn O., Tatarchenko Y. The role of artificial intelligence in cybersecurity: automation of protection and detection of threats. *Economic Affairs*. 2024. Vol. 69 (Special Issue). pp. 43–51. DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.6.

6. Підлипна Р. П., Гаврилко П. П., Індус К. П., Рибакова Л. П. Бюджетна та податкова системи як складові єдиної концепції макроекономічного регулювання. *Академічні візії*. 2025. № 39. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1736 (дата звернення: 17.12.2025).

7. Bobro N. Digitalization and transformation of socio-economic relations in the context of digital university development. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*. 2025. Vol. 4, no. 18. pp. 5–12. URL: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/590 (дата звернення: 17.12.2025).

8. Kubiv S. I., Bobro N. S., Lopushnyak G. S., Lenher Y. I., Kozhyna A. Innovative potential in European countries: analytical and legal aspects. *International Journal of Economics and Business Administration*. 2020. Vol. 8, no. 2. pp. 250–264. DOI: 10.35808/ijeba/457.

9. Бондарук Т. Фіскальна політика повоєнного економічного відновлення та її вплив на розвиток економіки територій. *Економічні горизонти*. 2024. № 2–3(28). pp. 179–189. DOI: 10.31499/2616-5236.3(28).2024.309548.

10. Тимошенко А. О. Електронні сервіси податкової адміністрації як чинник прозо-рості та довіри бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-79-171.

11. Krap A., Bataiev S., Bobro N., Kozub V., Hlevatska N. Examination of digital advancements: their influence on contemporary corporate management methods and approaches. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. Vol. 7. DOI: 10.31893/multirev.2024spe026. URL: https://malque.pub/ojs/index.php/mr/article/view/3838/1698 (дата звернення: 17.12.2025).

12. Прокопенко Н. С., Ґудзь О. Є., Тимошенко А. О. Вплив фіскальної політики на розвиток соціальної сфери в Україні в євроінтеграційних умовах. *Економіка і управління*. 2018. № 3. С. 23–33.

13. Тимошенко А. О. Фіскальна політика України: реалії сьогодення і потреби суспільства в умовах ведення бізнесу на міжнародних ринках. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 3. С. 77–85.

14. Бортнікова М., Чиркова Ю. Проблеми гармонізації податкового законодавства України та ЄС. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2694/2608 (дата звернення: 14.11.2025).

15. Тимошенко Ю. О. Концептуальні підходи до дослідження грошово-кредитної політики у сучасній економіці. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 23. DOI: 10.5281/zenodo.17557469.

16. Гук О., Федевич Л., Ливдар М., Бушовська Л., Близнюк А. Оцінювання ефективності державної політики розвитку малого й середнього бізнесу: фінансовий аспект. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 1(54). С. 174–187. DOI: 10.55643/fcaptp.1.54.2024.4265.

17. Тимошенко А. О. Сучасна фіскальна політика України у контексті забезпечення конкурентоспроможності держави в умовах євроінтеграції. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22, вип. 6. С. 153–156.

18. Bobro N. The role of technologies in stimulating the innovative development of the economy. *Economics and Management*. 2024. Issue 1. pp. 68–74. DOI: 10.36919/2312-7872.1.2024.68.

19. Тимошенко Ю. Фінансові драйвери економічного зростання у структурному й функціональному вимірах фінансової системи. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. Т. 10, № 50. С. 881–891. DOI: 10.52058/2786-5274-2025-10(50) -881-891.

References:

1. Ministry of Finance of Ukraine (2025) U 2024 rotsi vydatky zahalnoho fondu derzhbiudzhetu stanovliat 3,5 trln hrn [In 2024, expenditures of the general fund of the state budget amount to UAH 3.5 trillion]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2024_rotsi_vidatki_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_stanovliat_35_trln_grn-4990 (accessed 17 December 2025). (in Ukrainian)

2. Ministry of Finance of Ukraine (2025) Vydatky zahalnoho fondu derzhbiudzhetu u zhovtni stanovyly 346,8 mlrd hrn [Expenditures of the general fund of the state budget in October amounted to UAH 346.8 billion]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_vidatki_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_u_zhovtni_stanovili_3468_mlrd_grn-5421 (accessed 17 December 2025). (in Ukrainian)

3. Ministry of Finance of Ukraine (2025) Parlament skhvalyv zbilshennia vydatkiv derzhavnoho biudzhetu na 324,7 mlrd hrn dlia posylennia oboronozdatnosti krainy [Parliament approved an increase in state budget expenditures by UAH 324.7 billion to strengthen the country's defense capability]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_skhvaliv_zbilshennia_vidatkiv_derzhavnogo_biudzhetu_na_3247_mlrd_grn_dlia_posilennia_oboronozdatnosti_krainy-5382 (accessed 17 December 2025). (in Ukrainian)

4. Kryvonos D. (2023) Podatkova polityka u systemi derzhavnoho rehuliuvannia ekonomichnoho rozvytku [Tax policy in the system of state regulation of economic development]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], no. 57. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-57-97. (in Ukrainian)

5. Lysenko S., Bobro N., Korsunova K., Vasylchyshyn O., Tatarchenko Y. (2024) The role of artificial intelligence in cybersecurity: automation of protection and detection of threats. *Economic Affairs*, vol. 69 (Special Issue), pp. 43–51. DOI: 10.46852/0424-2513.1.2024.6.

6. Pidlypna R. P., Havrylko P. P., Indus K. P., Rybakova L. P. (2025) Biudzhetna ta podatkova systemy yak skladovi yedynoi kontseptsii makroekonomichnoho rehuliuvannia [Budget and tax systems as components of a unified concept of macroeconomic regulation]. *Akademichni vizii* [Academic visions], no. 39. Available at: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1736 (accessed 17 December 2025). (in Ukrainian)

7. Bobro N. (2025) Digitalization and transformation of socio-economic relations in the context of digital university development. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, vol. 4, no. 18, pp. 5–12. Available at: https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/590 (accessed 17 December 2025).

8. Kubiv S. I., Bobro N. S., Lopushnyak G. S., Lenher Y. I., Kozhyna A. (2020) Innovative potential in European countries: analytical and legal aspects. *International Journal of Economics and Business Administration*, vol. 8, no. 2, pp. 250–264. DOI: 10.35808/ijeba/457.

9. Bondaruk T. (2024) Fiskalna polityka postvoiennoho ekonomichnoho vidnovlennia ta yii vplyv na rozvytok ekonomiky terytorii [Fiscal policy of post-war economic recovery and its impact on territorial economic development]. *Ekonomichni horyzonty* [Economic horizons], no. 2–3 (28), pp. 179–189. DOI: 10.31499/2616-5236.3 (28).2024.309548. (in Ukrainian)

10. Tymoshenko A. O. (2025) Elektronni servisy podatkovoi administratsii yak chynnyk prozorosti ta doviry biznesu [Electronic services of the tax administration as a factor of transparency and business trust]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], no. 79. DOI: 10.32782/252400-72/2025-79-171. (in Ukrainian)

11. Krap A., Bataiev S., Bobro N., Kozub V., Hlevatska N. (2024) Examination of digital advancements: their influence on contemporary corporate management methods and approaches. *Multidisciplinary Reviews*, vol. 7. DOI: 10.31893/multirev.2024spe026. Available at: https://malque.pub/ojs/index.php/mr/article/view/3838/1698 (accessed 17 December 2025).

12. Prokopenko N. S., Gudz O. Ye., Tymoshenko A. O. (2018) Vplyv fiskalnoi polityky na rozvytok sotsialnoi sfery v Ukraini v yevrointehratsiinykh umovakh [Impact of fiscal policy on the development of the social sphere in Ukraine under European integration conditions]. *Ekonomika i upravlinnia* [Economics and management], no. 3, pp. 23–33. (in Ukrainian)

13. Tymoshenko A. O. (2017) Fiskalna polityka Ukrainy: realii sohodennia i potreby suspilstva v umovakh vedennia biznesu na mizhnarodnykh rynkakh [Fiscal policy of Ukraine: current realities and societal needs in the context of doing business in international markets]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes* [Economics. Management. Business], no. 3, pp. 77–85. (in Ukrainian)

14. Bortnikova M., Chyrkova Yu. (2023) Problemy harmonizatsii podatkovoho zakonodavstva Ukrainy ta YeS [Problems of harmonization of tax legislation of Ukraine and the EU]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], no. 53. Available at: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2694/2608 (accessed 14 November 2025). (in Ukrainian)

15. Tymoshenko Yu. O. (2025) Kontseptualni pidkhody do doslidzhennia hroshovo-kredytnoi polityky u suchasnii ekonomitsi [Conceptual approaches to the study of monetary policy in the modern economy]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii* [Achievements of economics: prospects and innovations], no. 23. DOI: 10.5281/zenodo.17557469. (in Ukrainian)

16. Huk O., Fedevych L., Lyvdar M., Bushovska L., Blyzniuk A. (2024) Otsiniuvannia efektyvnosti derzhavnoi polityky rozvytku maloho y serednoho biznesu: finansovyi aspekt [Evaluating the effectiveness of state policy for small and medium business development: financial aspect]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 1 (54), pp. 174–187. DOI: 10.55643/fcaptp.1.54.2024.4265. (in Ukrainian)

17. Tymoshenko A. O. (2017) Suchasna fiskalna polityka Ukrainy u konteksti zabezpechennia konkurentospromozhnosti derzhavy v umovakh yevrointehratsii [Modern fiscal policy of Ukraine in the context of ensuring the competitiveness of the state under European integration]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Ekonomika* [Bulletin of Odesa National University. Series: Economics], vol. 22, no. 6, pp. 153–156. (in Ukrainian)

18. Bobro N. (2024) The role of technologies in stimulating the innovative development of the economy. *Economics and Management*, issue 1, pp. 68–74. DOI: 10.36919/2312-7872.1.2024.68.

19. Tymoshenko Yu. (2025) Finansovi draivery ekonomichnoho zrostannia u strukturnomu y funktsionalnomu vymirakh finansovoi systemy [Financial drivers of economic growth in the structural and functional dimensions of the financial system]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii* [Scientific innovations and advanced technologies], vol. 10, no. 50, pp. 881–891. DOI: 10.52058/2786-5274-2025-10(50) -881-891. (in Ukrainian)